„ЗАСТАВА“ излази редовно: сваког четвртка, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на пола године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију (у злату)
на годину 32 дин., на пола године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте овакових ситних слова, а виде се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 57. У Новом Саду у недељу 15. априла 1890. ГОДИНА XXV.

КО ТРЕБА И КО МОЖЕ БИТИ ОВЕРОВЉЕН.

Осим самог избора митрополита-патријарха биће у садањем нашем народно-црквеном сабору један од најзначајнијих момената: оверовљење оних избора, против којих су протести уложени. То је због тога, што има протеста против појединих избора са свим ништавних и са свим безразложних, а опет протеста, које би сабор морао уважити и дотичне изборе уништити. Међутим изгледа, као да се не ће много освртати на наша автономна наређења у ствари избора заступника, већ ће се на једној страни рушити, или бар ићи за тим, да се и неки са свим правилни избори униште, а међутим оверове заступници, који су са свим неправилним и незаконитим путем ушли у сабор. (Др. Илија Вучетић је рекао у Карловцима пре неког времена: „Само ви уложите протест против избора дра Мише Михаловића, а наша ће брига бити, да исти избор уништимо.“ — Међутим зна се, да је један од најправилнијих избора био избор у Карловцима.)

Да ли би то могло, да ли би то смело бити? Велимо: не би. Политичке власти ни у једне наше изборе нису се толико мешале, као у ове последње изборе. То видимо и отуда, што су у наш данашњи сабор дошли не само солгабирови и котарски предстојници, него што су у њега дошли и други људи, а које су солгабирови, котарски предстојници, натароши и кнезови протурили при изборима. Вели се: Срби су ти људи, па су и они вршили као такви своје право. Не може нико тим људима спорити право, које је сваком Србину дато. Но само на том праву није код тих људи остало. Почевши од кнезова па до солгабирова, они су силом свога положаја, силом своје власти утицали на изборе и то је оно, против чега ми одлучно устајемо, да манемо, што су и Несрби, а политички чиновници, вршили „своју дужност“ при изборима за наш народно-црквени сабор. То треба имати на уму и у виду, па најстрожије то и осудити, која ће осуда наћи свога израза у томе, ако сабор дотичне изборе, где су политички чиновници силом свога положаја и власти на изборе утицали, а против којих су избора протести уложени.

Није довољно само имати у програму санирање наше автономије, него треба и радити на том санирању, а што је најглавније, треба пазити, да ми сами не дајемо повода повредама нашој автономији. Повреде автономије могу бити непосредне и посредне. Непосредна повреда и то најгрубља повреда, била је на прим. наименовање Германа Анђелића, али треба се чувати да не дођемо до тог наименовања — посредно. Ми не верујемо, да ће до тога доћи, ал толико можемо рећи, да се за тим ишло. Али без обзира на то, шта значи на пр. кад се из Будимпеште налаже, да Алекс. Стојачковић мора бити изабран и он се за иста бира, па још за сваку сигурност, у два среза. За изборе заступника у наш народно-црквени сабор имамо ми одређена правила, имамо „изборни ред“, по коме се зна, како се и на који начин бирају заступници за наш народно-црквени сабор. Ни најмање не може се наше автономије тицати, што је барон Федор Николић поставио услов: ако у сабор не уђе Алекс. Стојачковић, да се неће примити комесарства на нашем сабору. И Стојачковић улази у сабор, али не вољом народа, већ вољом политичких власти. То је очигледна повреда наше автономије.

Ми то наваћамо само као пример, не обзирући се, је ли протест против избора Стојачковића уложен или не. Но има, где су протести уложени против избора, а где се политичке власти умешале, и ти би се избори требали неоспорно уништити. Одобримо ли сами то мешање, ту повреду, немојмо захтевати, да други нашу автономију цене и поштују.

Ко год је за автономију, тај је с нама — ту су лозинку истакла нека господа. Одмах при верификационој расправи требало би да се покаже: ко је за автономију. Хоћемо ли то моћи видети, хоће ли већина чланова данашњег сабора нашег показати, да је за автономију. Велимо, да би то требали да видимо, али као да ћемо се тешко о томе осведочити. Још г. 1885. показала су нека господа, да не маре толико, што се политичке власти мешају и утичу на наше изборе, само да се оверови један њихов партизан. То је био случај са сомборским избором. Сада има таквих случајева вазда, и ако се онда мислило, да наша автономија са једнога случаја неће страдати, сада боме може.

Но није овде питање само о томе, хоће ли автономија страдати или не, него треба пред очима имати и ствар, начело. Писати о уређењу и довиђивању наше автономне зграде дугачке и лепе чланке, није ружно, али колико то није ружно, толико је ружније: хтети се погађати у ствари оверовљења појединих избора. „Ми ћемо оверовити ваше неке изборе, али за то морате ви пристати, да се оверове сви остали избори.“ То би било сувише и од човека, који се не бакће баш толико, да му је наша автономија за срце прирасла; ал кад хоће да се погађа човек, који се истиче и кога истичу као највећег поборника и чувара наше автономије, као на пример др. Илију Вучетића, онда такав поступак морамо најстрожије осудити.

Автономију треба чувати чисту и неокаљану до крајности, до најмањих маленкости: од наименовања једног епископа за патријарха, па до мешања непозваних у изборе за наш народно-црквени сабор. На једно исто излази. Може се разним путевима доћи до цели. Може се нешто на пречац учинити и онда може то бити незаконитост, а може се нешто учинити околишем, дати нечему законити форму, а опет да је незаконитост. У нашим автономним стварима, а и свугде, не би смело ни једно ни друго бити, већ само да се поступа по закону, по нашим автономним наређењима. У томе лежи спас наше автономије и само је онај пријатељ наше автономије, који хоће правим, законитим путем да за њу дела и ради. Ко год мисли, да се може и другим путем нешто постићи, тај је против наше автономије, па ма како исти био верзиран у нашим автономним стварима. Добро познавање наших автономних ствари још не значи, да је дотични пријатељ автономије, већ се ту захтева још и нешто друго: захтева се законито деловање.

Толико имадосмо рећи на догледу верификационе расправе у нашем народно-црквеном сабору.

Политички преглед.

Раднички покрети. У читавој западној Јевропи спремају се радници, да 1. маја демонстрирају, да свугде, где их има, на својим скуповима закључе, да од сада сваке године светкују 1. мај, а после да се рад ограничи на 8 сати дневно. То не би било најпосле ништа страшно, али владе појединих западних држава раде ипак на томе, да те покрете, колико је само могућно, сузбију и омаловаже. Тиме, што би дошло до горњих закључака, значило би, да су радници свију западних јевропских држава солидарни и сложни, да су по томе чињеница, с којом се мора рачунати, а то би неке државе хтеле, бар за сада још, да избегну. Међутим радници се не шале. Где иде да се лепо погоде са својим госама, ту се погађају, а где не иде, ту бива свачега. У Бијали, на шлешко-галичкој граници, дошло је до покоља између радника и војске. Војска је пуцала плотуном у раднике, те су неколико остали на месту мртви, а вазда њих остадоше тешко рањени.

Немачка, Енглеска и Русија. За париски лист „Реви Илустре“ написао је познати париски дописник „Тајмса“ Бловиц једну расправу о паду Бизмарковом, из које „Фигаро“ саопштава неке интересантне одломке. Г. Бловиц је мишљења, да је паду Бизмарковом узрок велико самољубље немачкога цара, који, као што је Бизмарк једном приликом рекао, хоће да је сам свој канцелар. Интересантно је, што тај чувени публициста вели о спољашњој политици немачког цара. „Своју спољашњу политику моћи ће цар Вељем II. само онда остварити, ако му за руком пође, да јавно мњење у Немачкој за се придобије и ако узмогне да за собом повуче свој народ к цели, коју је себи поставио. За сад би још тешко било, ту цел тачно одредити. Но толико се већ може из наклоности царева увидети, да он не цени баш бог зна колико онај темељ, на коме је у последње време почивала немачка политика. Он је видео италијанску војску и вратио се прилично разочаран са свога римског пута. При свем томе, што он врло високо цени италијанског краља, не може исто тако да цени и италијанску војску. Што се тиче Аустро-Угарске, ту цар Вељем аустријске Немце цени још по највише, јер они теже за тим да се придруже Немачкој. Италијанско Аустро-Угарски савез није њему никад био у вољи и он замера својим савезницима што територијалну снагу Немачке нису као што би требало, допунили својом поморском снагом. Његови идеали вуку га к Енглеској и Русији. Овој за то, што је Русија бедем личне снаге а ка Енглеској због њене огромне флоте. Он мисли да ће данас сутра Немачка, Русија и Енглеска моћи склопити један тројни савез у коме случају би он гледао да немачко становништво Аустрије придружи Немачкој а Русији би пустио на вољу да на балканском полуострову ради шта и како хоће. Тако исто пустио би Енглеску да по вољи поступа у Мисиру; Француску би ограничио на средиземно море а Италију на њену

ЛИСТАК.

ВАНДА.

Ноћ је! Ветар дува и хуји како је Богу воља, и удара о лице путниково. Још се само где где види по где која лампа да горе. Сањиви „келнери“ спуштају засторе на кавванама и праве читаву хуку буку у вароши. Све је немо! . . .

И гле из једне кавване, воде неки људи пијаницу који по који пут наруши ту мртву тишину са својом песмом:

Крчмарице, душо моја мила,
Овака ми свака нојца била.

Већ поче и свитати. Почеше већ добре газдарице где где и прозоре отварати ради свежег ваздуха. Гле ено удари већ и звоно на јутрење. У дну цркве клечи сетан тужан младић па се плачући моли Богу.

Па каква туга мори тог младића?

Већ се отпојало и последње „Амин“. Диже се и он. Диже се, па да сутра опет на исто место дође. Од то доба сам виђао младића скоро сваки дан у цркви.

Нешто ме је вукло к њему, читаво сам осећао неку наклоност према њему. Читаво ме је занимала његова судбина и његова туга. Хтео сам га ублажити, жалио сам га од срца — али се на жалост нисам могао с њиме скоро упознати.

Седио сам у писарници. Баш сам се хтео латити посла, те с тога закључам врата, да ме нико не узнемирује, а слуги сам рекао, да ми никог не пушта.

На једанпут ме прекиде нека јака лупа. Тргнем се, отворим врата — смртно бледо лице стајало је преда мном.

— Опростите, што вас узнемирујем, прозбори он, али нужда закон мења.

О, не, не, одговорим ја.

Седосмо на столицу.

Та да, ви и не знате, ко сам ја, прозбори он.

Не знам, одговорим му ја.

Ја сам др. Мирко Торновски. До душе више пута смо се састајали, као што знате, али се никад нисмо упознали.

Али допустите ми, да се мало одморим; јер сам се јако уморио, журећи се к вама. По том . . . ућута.

— Јака га је грозница тресла.

Верујте, драги пријатељу, продужи он, мало се одморив, ви ми се врло допадате, јер видим у вама пријатеља. Та мене нико не воли, — али ни ја никог не волим. Живим само за себе. На земљи ми је само тело, а душа моја је далеко, далеко код ње . . . . . ах та ви ни не знате, о коме ја то булазним и сањам — али чућете.

За тим изјави, да је рад да прави тестамент. Хоћу, продужи он, да бар колико толико сперем грех с моје душе, те сам наумио да још за живота оснујем завод „Ванда“, који ће да потпомаже бедне и невољне.

Ја му то племенито дело одобрям. За тим узме шешир, поздравимо се и оде, рекавши ми, да га што пре походим.

После неколико дана ја га посетим и нађем га у кревету бледог и тужног.

Још сам мало болестан, прозбори, још ме тресе грозница. Синоћ сам ваљда опет назебао седећи на трави.

„Та за Бога“, упаднем ја, како можете бити тако лакомислени, та зар не знате да ћете пропасти. — За тим му предам акта и пођем на поље.

Останите, останите, ако Бога знате, проговори он. — Сам сам, немам нигде никог. Пријатеља сам имао, али . . . . Ух ала је несносно сам бити, та читаво кад кад пожелим, да ми што пре дође смрт, која ми и овако није још далеко. Знам моју болест . . . . . па доктор сам и сам. Само ћу још једаред видити, како се зелени лишће на дрвећу и онда . . . . онда . . . збогом, бели свете, за навек. Ах не, нећу пре умрети, догод вам све не искажем, ја вам морам рећи мој бол, — ко зна, оћу ли моћи још говорити. Можда ми је то последњи — дан.

До душе ја сам га молио, да ми га други пут каже, али он ме је молио и преклињао да га саслушам — може бити последњи пут.

Привђем му дакле ближе, наместим му јастуке лепо под главу, и пажљиво сам слушао мог новог пријатеља.

— Почећу од почетка — рече болесник. Отац ми је био доста имућан. Ја сам му био јединац, те није ни чудо, да сам овако прошао. Сирота мати моја волела је само самоћу. Па и ја сам то од ње наследио. Људе је избегавала и живела је сама за себе. Другова нисам имао — мати ми је била све и сва. С њом сам се и забављао и учио. Научила ме је веровати у Бога, волети природу — волети самоћу. Ох како сам је волео, ох како је била добра! — Али се на брзо угаси та моја срећа. — Умре и она. — Нисам се могао утешити и од то доба сам постао — тако тужан, тако сетан и дирљи, да ме је једва и сам отац сносио.

— Свршио сам школе, положим испит врелости и одем на несрећу моју у Пешту, да учим медицину. Срце ми је жудило за науком и ја сам тврдо наумио, да будем ваљан доктор. Учити, радити, све сам хтео. Али друштво, рђаво друштво, не обуздана слобода однесе и мене. Новаца сам имао доста, уживао сам у свему и свачему — само у добру не. Тако прође две године дана.

— Сирома отац мој већ је био изгубио сву наду у мени, јер је знао, да тако друштво не диже људе, већ упропашћује кога год завати. Претио ми је, молио ме, али све бадава. Нисам се био кадар раставити од тог . . . већ знате и сами даље.

Једног дана добијем писмо од куће. Отворим га и гле . . . познам рукопис моје матере, ах једва сам га могао прочитати. Наслов му беше: „Сину Мирку од 20 год“.

У једанпут ми је изашла цела прошлост пред очи. Сетио сам се материне љубави и наклоности. Почнем читати даље . . . . Ах, ванда је унапред знала моју будућност, те се бојала лакомисленог живота. Пише ми, да неће имати ни у гробу мира, ако заборавим на Бога и на оца — већ да му будем потпора у старим данима. Сав сам био ганут, савест ме је гризла што сам таки?

И гле наједанпут се разбуди у мени опет жеља за добрим и племенитим, те се одмах кренем кући. Код куће сам учио дању и ноћу само да надокнадим оно, што сам у лудо пропустио. И за цело после кратког времена одем у Беч и положим докторат славно и добијем лечничку диплому.

Али жеља ме је опет одвукла кући. „Пацијената“ сам имао, али ја сам више живео од свог имања, нег од „пацијената“

садашњу територију. На тај начин мисли немачки цар, да би у споразуму са јевропским силама могао Јевропу ослободити од грдног војеног терета".

Скупштина срп. народних учитеља у Старом Бечеју.

(Наставак.)

Известилац Ј. Благојевић извештава о шк. књигама и училима: Познато је, да је књига десна рука у нашој школи. Без њих се не може бити, јер је наша школа преоптерећена. Да ублажимо неприлике, у којима се наша школа налази, употребљавамо ручне књиге за децу. Удесна књига испомаже наставу у најтежим приликама, н. пр. док један разред гласно се наставља, дотле други чита, учи на памет и т. д. Школске књиге морају потпуно одговарати схватању дечијем, узрасту, логичности и разумевању. Њен садржај сме се кретати само у обиму наст. плана. Предмет у њој да није сувише растегнуто изведен и да нема противности.

Што се тиче спољашности, књига треба да је од тврдог и доброг материјала.

По обиму не могу бити једне и исте књиге за сеоске и за градске школе. Што ће сеоски учитељ свршити по једној књизи у три разреда, свршиће градски учитељ у једном разреду.

Данашње школске књиге не одговарају свом смеру. Педагог Линднер вели: школске књиге треба онај да пише, који се највише школом бави. Неки други научењак додаје на ово, да школске књиге треба да буду изложене опћој конкуренцији. Конкуренција треба да је свестрана: Конкуренција за писање школ. књига и конкуренција за издавање. Тако ће учитељи радити по оној књизи, којом ће најбоље и успех постићи.

Књига је прво и најпотребније учило. Но има и других учила, која морају да буду. Нека учила требају да буду, а нека могу да буду, али може и без њих.

Да би свака школа могла себи набавити учила и да сваки учитељ сва учила уповна, то да се поред учит. школа установи музеј школ. учила. У музеју би биле све књиге од најстаријих до најновијих и сва остала шк. учила.

Предлаже резолуцију.

Гавра Грбић доказује да сеоски учитељ не може обрадити онолико наст. градива, колико и градски. Слаже се, да буду засебне књиге за село, а засебне за град.

Коста Дражић није за опћу конкуренцију шк. књига, него за ограничену, те да буде монопол у погледу издавања шк. књига. На тај начин могао би један део прихода од књига ући у какав шк. фонд, н. пр. Натошевићев.

Тодор Ракић не слаже се да буде конкуренције, него да буду једне књиге, али одвојено за село, одвојено за варош.

Стеван Жупански хоће, да се једнаким градивом настављају и сеоска и градска деца, те по том да буду једне и исте књиге. Против се конкуренцији, јер би тада књиге ницале као печурке. Хоће, да шк. власт препоручује књиге. Предлаже: једну књигу са поднесеним градивом за село и за град.

Богдан Поповић држи да је све једно, каква ће спољашњост бити у књиге. Предлаже, да се установи анкета, која ће проучавати све досадашње књиге у нас и у страних народа. Анкета да поднесе учит. скупштини свој извештај на мишљење.

Мата Косовац. Школска настава треба што мање да се ослања на књигу. Главна књига да је читанка, а ручне књиге да буду за учитеље.

Само анкета по донесеном предлогу за шк. уредбу да решава о књигама, као највиши форум за то, а школ. савет да их има само одобрити.

Ђока Милић. Досадашње књиге противе се прописима наст. плана. Школ. власт имала би прву бригу, да ове закључке и изведе, јер је прека потреба. Предлаже, да се подигну и јепарх. музеји.

Љубомир Лотић слаже се, да буде опћа конкуренција, али књиге да су једне и исте за село и град, да не би удешавали књиге, које ће школу као стручну обележити.

Где је један разред под једним учитељем, ту да је главна књига читанка, а где има два, три разреда у једној школи, ту да буде више књига због тихог вежбања. Врло је потребно, да критика о шк. књигама буде свестрана.

Председник Н. Грујић. По што видим да су различита мишљења о књигама и училима и по што се овај предмет није доста исцрпео, то предлажем, да седницу прекинемо, и да изабрани одбор са часницима конферише у тој ствари, а сутра пред скупштину да изнесе предлог за резолуцију о школским књигама и училима.

Прима се.

Сутра дан износи известилац предлог за резолуцију.

Учитељска скупштина изриче:

1. Да су ручне књиге у нашим приликама безусловно потребне за ученике.

2. Добра шк. књига мора бити без погрешака, лако разумљива, логично, у кратко изведена; мора одговарати душевном развитку ученика и стојати на висини знанствених и методичних захтева, а у односу једне спрам друге не сме никакве противности садржавати, најмање такво што, које би се морало доцније порицати.

3. По спољашности да је књига на јаком папиру, крупно штампана, добро везана; чланци да су сложени по особини својој, проза као проза, а стихови као стихови.

4. Такове књиге су позвани они од пишу, који најбоље познају шк. прилике, односно сами у школи раде.

5 Писање и издавање шк. књига оставља се опћој конкуренцији уз одобрење највише шк. власти.

6. И према том остављају се учитељима слободне руке, да од одобрених књига употребљавају оне, које најбоље одговарају њиховој индивидуалности.

7. При апробацији има највиша шк. власт у извесном времену писмено саопћити писцу разлоге, са којих се књига не одобрава за шк. књигу.

8. По што садашње постојеће књиге не одговарају у свему наведеним захтевима, имају се према изложеном поправити и нове по могућству за сеоске и градске школе удесити према прописаном наст. плану.

9. Од осталих учила, да школа буде снабдевена са свима потребним училима.

10. Да би се пак учила могла видети по извесним групама и да би се могло дознати за њихову цену и употребу, то да се у сваку учит. школу установи шк. музеј, а у свакој јепархији јепархиски музеј, у који да уђу све шк. књиге, почевши од најстаријих, и најпотребнијих и најбоља шк. учила, подељена по групама.

Ова се резолуција усваја.

(Наставиће се.)

Николин законик.

III.

О подели и методи законика.

Цивилни законик црногорски има 1031. чланак, дакле мање од аус. оп. др. законика из године 1811., који има 1502. §§. а више од српског грађ. зак. из године 1844., који има свега 950. §.§. Нови грађански законик немачки треба да има 2164. §.§. Према томе има црногорски законик мање од друга два поменута грађанска законика, али му опсег није ни најмање ужи од два опсега остала законика. Ако има чланака на броју мање, они су зато опширнији.

Што има мање чланака, то се даје лако растумачити, кад се узме, да је црногорски законик ли имовински законих, да је из њега искључено породично и наследно право, а тиме му обим знатно скучен, дочим су у аустр., срп. и немачком законику кодифициране и те две материје. Што су напротив поједини чланци опширнији него §.§. у другим законицима, то излази из цели, која се законом тим хтела постићи, а према томе и из начина стилизације, која је за постигнуће те цели усвојена. Кад је законотворац усвојио једном начело, да му закон мора бити приступачан и разумљив самом народу, није се више могао држати онога начина, кога се до сада сви законодавци европски — и ако не конзеквентно — држаху, начина наиме, да се узакони само оно, што сме и што не сме бити, што мора бити а да се изостави свако описивање, разјашњење, теорисање и сваки доктринаризам. То, говорило се и говори се још и сада, не спада у законик, то спада у школу, у књигу. Г. Богишић је напротив држао, водећи рачуна о особеним приликама црногорским, да и то спада у законик, да је боље бити опширнији па разумљивији, него прецизнији а неразумљивији; мислио је да црногорски законик мора поучити и разјаснити, јер у Црној Гори нема школе, која би то надокнадила, нема књиге, која би то испунила, а најпосле нема ни публике која би на строгу прецизност била научена. Да ли је то сасвим баш оправдано, то нећемо на овом месту да испитујемо; само смо хтели констатирати да су услед те дидактичке сврхе поједини чланци законика добили далеко шири обим него иначе што је то случај и да према томе црног. законик у ствари није ништа мањи од остала три споменута законика. Изузетак у томе чини једино раздео VIII. чл. 987—1031., који раздео, строго узевши, и не спада у законик.

Но не само да се у том погледу, који даље није од велике важности, јер је чисто формалне нарави, разликује црногорски законик од других сличних законика, него се још више разликује по својој подели. У том погледу је законик сасвим нешто ново оригинално.

Та оригинална подела самога законика обратила је пажњу стручњака, одмах чим је законик публициран. Она је тако интересантна и особена, да држимо за упутно изнети је овде у целости. Но пре тога нека ми буде слободно нешто о обиму законика напоменути, или као што г. Богишић вели о „limites extérienres du Code."

Као што горе напоменусмо, г. Богишић је елиминирао из законика све оне елементе, који нису чисто имовинске нарави, елиминирао је сасвим или готово сасвим породично и наследно право. Тиме се ставио г. Богишић на посве модерно становиште правне знаности. Питање, шта све да уђе у цивилни законик, било је прво, које се законотворцу наметало. У знаности се одавна већ приметила особита нарав породичног и наследног права — коме је породица темељ — приметило се да нарочито породично право има особиту структуру, којом се од осталог приватног права битно разликује; да садржи у себи много равноправних елемената, које у другим материјама приватног права не налазимо.

Породица као таква стоји у тесној свези с државом и са државном политиком, те се не даје нормирати по истим начелима, која су за остале материје приватног права усвојена. Држава је и сувише интересирана при регулисању породичних прилика, па гледи, ако је могућно, да одржи и свој утицај том приликом. Виши, тако да кажем, административни обзири изискују, да породично право буде кодифицирано по другим начелима од осталог приватног права.

Породицом постају три односаја, којима је заједничка карактеристика власт над неким особама. Та три односаја су: брак, родитељска и старатељска власт. Нема сумње да су са тим породичним односима скопчане имовинске последице, али исто тако не може бити сумње, да при нормирању тих односаја, који садрже у себи бар толико етичних елемената, колико и правних, не могу бити меродавна она начела, која су меродавна за нормирање н. п. облигацијоног права. И брак је уговор, али уговор који много дубље засеца у социјални живот него н. пр. какав уговор зајма.

Ако то што смо рекли важи у опће, тим више важи то за породицу црногорску, која у друштвеном животу српског а нарочито црногорског народа, има далеко већу важност и значај него код осталих напреднијих народа. Према томе захтева црног. породично право особито место и не спада у имовински законик. Г. Богишића руководио је том приликом и тај разлог што је породично право променљивије од осталог цивилног права, које је веома стабилне, непроменљиве природе. Напослетку и историјски се даје доказати — као што Богишић у својој расправи „Quelques mots" и т. д. спомиње — да је та разлика постојала и у римском праву, где се разликује *jus commercii* од *jus concubii*, па се та разлика и у доцније доба, у доба ренесанса примећује.

Није место овде да испитујемо, да ли је та деоба приватно-правне материје посве оправдана или није; свакако стоји да је тиме законик у погледу

Међу тим ме снађе и друга несрећа — умре ми и отац, те тако останем сам самцит. нигде никог, као курјак. Од женидбе сам бегао као ђаво од крста, а и судба ми је нудила таке девојке, које нисам могао ценити баш никако. Мрзео сам женске — а женидбу сам сматрао само као неко задовољство и игру.

Тако прође три године. Меланхолични дух мој ми се опет појави — ништа ме није дирало, ништа ме није ни задивљавало.

Седео сам једно вече доста дуго и радио — тек на једанпут зачујем куцање на предњој соби.

Слуга уђе унутра и јави ми, да неки издерани шегрт лупа на капији и моли ме да дођем код једне жене, јер јој је њи канда врло болесна.

Одмах се увијем, па хајд за шегртом. Наскоро уђемо у једну просту кућу. — Цела кућа плаче. Чим сам дошао у собу, стари клече на земљу, па ме је молио и преклињао, само да им спасем кћер Ванду од смрти.

Уведоше ме у једну малу собицу, као у какву комору, али је ипак врло чиста била. На белим као снег јастуцима лежала је девојка од 17 год. од које лепшу нисам никад видео. Ухватим је за руку, и она подиже она два своја дивна ока. Ох какве су то очи биле..... ваљда ни анђелске нису лепше. Та она је анђео, мислио сам ја. Па од куд овде? Та она је за рај а не за грешну земљу.

Тешко је била болесна. Једва сам јој могао разазнати болест. Ох ужасне ми се мисли тада врзле по памети, јер сам знао, да мора умрети, — ал срце ми вели не, — не ће она умрети, она ће живети и твоја бити.

Имала је запаљење мозга, требала је дакле велику негу, те с тога наумим, да ју ја сам лечим. Нисам се ни макао од ње, а ноћу сам сам непрестано будан био. Нико није знао што сам се ја жртвовао за ту девојку, ох! Они ни су знали, како сам се радовао, кад ју је мало болест попустила — они нису знали, како сам ја срећан био, кад сам видео да је спашена. Ах та никад нећу заборавити први поглед њен на ме, кад су јој рекли, да сам код ње већ 8 дана и дању и ноћу. Тада сам заборавио на сав мој труд..... Ах како сам срећан био, кад сам увидео, како је то племенита и добра душа. Љубио сам ову девојку од свег срца, љубио сам је и наумио сам ју узети за жену, само ако и она усхте. Али нисам требао сумњати — све је то она напред исказала рукама, погледом и радошћу чим ме је видела.

— Али неверник ја, хтео сам се још већма уверити.

* * *

Било је лепо летње вече. Ванда је већ могла на ноге устати, те изиђемо у врт на свеж ваздух. Месец је дивно осветљавао мирисно цвеће и дрва око нас. Наоколо свуда тишина. Били смо сами самцити. Срце ми је куцало тако јако, као никад. Обоје смо ћутали као неми.

Ала је леп живот.... ала је дивна природа, прошапута најпосле Ванда. Ти сад толико волим живот, колико сам у мукама смрт желила.

— Та ни сте још ни живили, а желили сте смрт одговорим јој ја.

Додуше тек ми је 17 год. али ипак толико познајем живот као да сам од 50 год. Ја сам била још једини ослонац матери кад је изгубила вид. Тек ми је било 13 год. а већ сам знала све као велика девојка. Ох како ме је лепо учила. Али ми најпосле умре и сироте мати, а ја остаде без игде икога и без ичега. Пенвија, коју је мати уживала, престала је после њене смрти. Али добри ови људи узеше ме себи и ја сам им била све досад десна рука.

Не могу вам рећи колко сам се патила после материне смрти, док ме ови људи не узеше. Друге младе девојке живеле су без бриге, веселе са својом мајком а ја нисам могла месецима изаћи из собе. Сама нисам смела изићи на улицу, јер сам знала, да ће ме задиркивати. Много сам радила, много сам трпела. После сам дошла овде. Ту сам се разболела и већ сам мислила, да сам и ја близу крају..... али ви дођосте и не дадосте ми умрети. Ала сте добри! Ах! Ала је леп овај свет, ала је лепо живети на њему. О Мирко, колико сам вам благодарна, колико вас поштујем, колико вас.... љубим, прошапута она.

О, Ванда, реците само још једанпут ту слатку реч! Љубите ли ме, заиста љубите ме?.... Ох та још сам онда срећан, јер ћете бити моја.... жена.... и слатка супруга.

Ванда се на то заплаче, баци ми се на груди и ми уживасмо најслађе часове.

Ох Мирко, колко те љубим!.... Така среће за ме. Ја овако сирота и остављена без оца и мајке па твоја да будем?...

Шта смо осећали у овај мах, то ти пријатељу, не могу рећи.

Прва љубав је права љубав. Тај момент је најлепши у животу. Ал шта ћу даље? Волелисмо се, хтели смо се узети, али.....

Ја сам ју волео и љубио и нисам имао мира док нисам поред ње био.

Али сам се ипак бојао и плашио, као да сам слутио да неће моја бити. Постао сам љубоморан, па сам и у њену љубав и невиност посумњао. Дође ми пред очи опет прошлост. Ох!... све су женске варалице.... па и Ванда!!.... Много сам ју пута на прав Бога укоравао. Кад сам уз њу био, чуо сам јој куцање срца, увидео сам љубав њену, али у мене канда је љубави нестало.

Случајно је једаред затечем у друштву, где се разговара с једним правником. Моја љубомора опет порасте и подстакне још већу жеравицу у мени.... Ја њу љубим а она?... Но видићемо, је ли достојна моје љубави — та она је женска, а свака женска је варалица, мислио сам ја.

Смислим дакле, како ћу се уверити о љубави њеној..... О што се онда одмах ни је срушило на мене небо, кад сам смео посумњати у њу, најплеменитију и најпоштенију девојку на свету!

Седнем једно јутро на кола, да идем к Ванди. Али, несрећник ја, заостанем мало а пошљем слугу напред, да као без душе утрчи у собу Вандину са речма: Умр'о је ноћас.

Ја сам ишао лагано за њим, да видим, како ће те речи утицати на њу и по том да се уверим о љубави.

Слуга је све по мојој заповести извршио. Ванда је још била мало слаба, а та вест ју је сасвим сломила.... чим је чула реч „умр'о је" стропошта се на земљу, разболе се и више није ни оздравила.... умрла је.....

Ту Мирко уђута, подиже се горе, а ја сам га немо гледао и нисам знао како ћу га утешити.

Но сад ме разумете, јелте? проговори он. Од то доба мислим да ћу полудети. Сваки дан све више осећам, шта сам изгубио с њом. Годину дана се кајем већ за мој грех, али нема утехе... гроб ми је можда још једина утеха. Још живим, али нећу још дуго...

Суставши и ослабљен болешћу, сруши се опет на јастук. — Крв му појури од једаред и на нос и на уста.

Ни сам га смео оставити самог. Бдио сам уз њега. Грозница га је још већма тресла. Непрестано је бунцао: Ванда, Ванда!

Најпосле се после недељу дана и преставио и силних се мука опростио, а на плочи на гробу су му по жељи ове речи урезане:

„Ипак Мирко уз Ванду."

Превео **Мио-Раде.**

хомогенитета материје много добио а ми смо само хтели да изнесемо на видик оне разлоге, који су г. Богишића руководили при ограничењу законика, који су га навели, да у законику (чл. 767.) изложи само правила за имовинске послове и прилике, које међу људима бивају, у које послове засеца (чл. 767. alin 2.) свака ствар, која може бити у нечијој имовини и свако дело, догађај, уредба и што год у опште због имовине бива, од ње потече или с њоме иначе у додир и свезу долази.

У природи саме ствари лежи, да законотворац није могао сасвим конзеквентно спровести ово своје начело, да је морао у имовинском законику дотаћи се и домаће заједнице и њених чланова и то с оне стране, с које долазе у додир с осталим светом изван куће, као што се с једнаке стране дотакао и других врста имаоника (чл. 769.)

(Наставиће се.)

ДОПИСИ.

* **Меленци** 9. априла. (Одговор „Бранику." Дочек дра И. Вучетића.) У 44. броју „Заставе" је штампан наш допис, у коме је верно изнесен догађај приликом избора изборника у овој општини. Том приликом смо рекли, да су наши противници позвали полутичну власт у помоћ, пошто је наш приватан састанак Г. Петровић учитељ пријавио политичној власти. Рекли смо још, да је тај поступак у гостионици јавно бранио П. Тапазевић учитељ, као и то, да је овдашња штедионица нашим противницима помагала. Све је изнесено у пристојној форми, без и једне речи од увреде, и с тога смо очекивали, да ће и противници с једне стране о ствари говорити, а с друге стране, да ће се служити пристојним изразима.

Но наше очекивање се није испунило, јер наши противници не беху кадри у опште ни одговорити, а још мање наведено побити, него су трчкали и мољакали, да им ко год одговор напише. И тако се смиловао и одговор написао човек, који је 1882. год. писао у „Срп. Народу" против овдашњих учитеља. (Сада је у друштву са Г. Петровићем и П. Тапазевићем и ето им пише одговоре.) И то је већ довољно, па да се разуме садржина дописа, као и стил, којим је исти писан, а који је у 41. броју „Браника" света угледао. Довољно је, велимо, па да се оцени потвора, којом се потвара на овдашња три учитеља: Мату Косовца, Стеву Жупанског и Васу Јовановића, као да су они допис писали, што овим поричемо, и што ће и сл. уредништво „Заставе" потврдити. Најзад, такви начин писања је јасно огледало, из кога се види и начин њиховога рада, јер онај, који у јавној дискусији потвара и грди, онај и у јавном раду подваљује. А да то и овом приликом стоји, сведочи то, што дописник потвара на друге оно што није, и док тврди, да су његови штићеници клеветани, што ничим не доказује, сам клевета и грди, јер у допису има: „Лажни пророци, лажни апостоли, светски олош, звер, дрскост, безобразлук, срам их било" и т. д. (Да се не заборави: ти се људи хвастају да су „цвет интелигенције".) Поред реченога још саму ствар изврће и другима подмеће оно, што нису ни помислили, а још мање чинили. Тако тврде, да су против нас водили борбу, да нас је на измишљеном збору било 50, а одмах за тим доказују, како се наша партија састоји из три воће. Па ко то онда беше на подметутом збору, и нашто ма и најзаконитија борба против цигло три човека?! Наводе како смо ми тврдили, да хоће цркву и школу да помађаре, а ничим не доказују, пошто то и не постоји. Напротив, речено је чињено с њихове стране у општинској кући пред г. Стевом Ранковићем и Кузманом Ракићем против нас. Још се хвастају, да је том приликом, као и свагда, победила народна свест, нашто би се човек могао насмејати, да ствар није и сувише жалосна. Та онај, који се ослања на свест, тај неће тражити политичну власт да му помогне, него ће свешћу своје противнике оборити. И само се онај лаћа недопуштених средстава, који осећа своју слабост, те изгуби памет и погази морал.

Дописник тврди, де нас је на нашем измишљеном збору било 50 (од куд за бога, кад се цеља партија састоји из три човека?!) па чак да је било и странаца. Ми пак тврдимо, да нас је било 18, који смо и на испиту били, и с тога позивамо дописника да штампа имена још оних 32 о којима он сања, и он то треба да учини, ако хоће да је поштен човек. Ми тврдимо, такођер, да је то био по све приватан састанак, у приватној соби, те нисмо били дужни властима пријављивати, а што противници ипак из њега граде капитал, то је њихова ствар, с којом себе понајбоље карактеришу. Даље се тврди, да смо хтели народ пићем да заведемо, и ко нам то пребацује?! Они исти људи који су дали новац Дани Жарковом, те је исти у име њихово код г. Паје Николића крчмара бираче частио, који су узели код арендаша аков ракије, те је Миша Звекић точио и частио бираче, тако, да су многи онесвешћени по дворишту лежали. Тај начин борбе смо вазда осуђивали, те се њиме ни служили нисмо, и с тога позивамо наше противнике, да нам именују ма једног човека, коме смо ма и једну кап пића дали, па ћемо им се одмах поклонити.

Осим свега се дописник са својим штићеницима, као и свагда, подвлачи под скут овдашње интелигенције и наводи, да смо ми тврдили, да је иста знала за горњу подвалу. Ово је заиста више него нискост и подвала, пошто ми то нисмо тврдили, нити ћемо игда тврдити, јер ако се са неким члановима интелигенције у јавним пословима и не слажемо, то их ипак не можемо теретити и с оним, што нису заслужили, тим мање, што ми свачије уверење поштујемо. Осим тога исти су људи тако скромни, те не веле сами о себи, да су „цвет интелигенције." Напротив, то чине људи, који у опште немају права да се у редове интелигенције броје, а по најмање још у цвет исте, и по томе се и односни пасус нашега дописа истих и тиче. А да су исти о подвали знали, то сведочи та околност, што је Ђока Гранић, који истима уз колено стоји, још пре два дана рекао Лази Суботељском, да ћемо на дан избора изборника бити позвани на испит. Исто се и десило, и још више, јер ми бесмо управо притворени, пошто се од 8—12 часова тога дана не смедосмо маћи из писарне г. Светозара Ранковића овдашњег бележника. Шта више, по Јефту Марјанског-Цукиног су отишли жандарми, пошто исти не могаше одма на позив доћи.

Још се дописник размеће, да су противници бирали опробану снагу за сабор, који ће им образ осветлати, пошто су изабрали г. дра И. Вучетића. Овако извртање ствари заиста прелази сваку меру, јер је знано, да та господа о дру И. Вучетићу нису ни сањала, него су отишли да бирају дра Р. Гранића. За истога су и почели гласати, и тек кад је загрмио г. Паја пл. Еремић брзојавом за г. дра И. Вучетића, напустили су свога кандидата и гласали су за Вучетића. Међутим, да је г. Паја пл. Еремић у по гласања наложио да гласају ма за кога другог, они би напустили и дра И. Вучетића па би гласали за предложеног. А да речено стоји, сведочи већ и то, што су та господа дали своју поштену реч, да ће гласати за г. Павла Димића, па су ипак сви од реда против њега гласали, пошто је то била жеља г. Паје пл. Еремића. И тако се види, да они нису изабрали опробану снагу г. дра И. Вучетића, него га је изабрао г. Паја пл. Еремић, као што је изабрао и већину других посланика епарх. темишварске. И ако ово не стоји, то нека наши противници јавно опореку и својим именима потврде, па ћемо онда тек признати, да је истина на њиховој страни. Но ми у напред знамо, да они то не смеју чинити, пошто би то био крај њиховом бићу у јавном животу, у коме их подржава једино моћна рука г. Паје пл. Еремића.

Ово дана је био у овој општини изабрати посланик г. др. И. Вучетић, те је по једнима развијао програм, а по другима је опет полагао рачун. Међутим нема места ни једно ни друго, јер се програм развија пре избора, а рачун се полаже после сабора. По томе се види да походу није било места, осим ако се хтело мало параде. Но то је ствар г. посланика и приређивача дочека му, а ми хоћемо са неколико речи да пропратимо само то приређивање.

Да се пак извесној господи не би прохтело, да се и опет хвастају својом моћи и популарношћу, то примећујемо, да је при дочеку главну улогу играла политична општина. Наиме, иста је преко свога комесара Косте Мијатовог наредила званичну припрегу, па и људе, које ће иста возити, те су тако пред посланика изашли. С правом дакле тврдимо, да је све чињено по заповести, а не из убеђења и поштовања. И, ако се др. И. Вучетић и с тим задовољава, ми немамо ништа против. Ако су људи као што је: Милан Теодоровић, Душан Теодоровић, Ђока Николић, Паја Јовановић и т. д. чланови срп. нар. слободоумне странке, онда ми јавно очитујемо, да то нису. Али то велимо с пуним правом, јер су се исти вазда борили против срп. нар. слободоумне странке допуштеним и недопуштеним средствима. Шта више, кад год је на исту странку налазила каква беда, то нигда није било без њиховог утицања. Међу тим нека иста господа јавно очитују, да су чланови срп. народне слободоумне странке, и да ће по програму исте у свима приликама радити, без обзира на политичну власт, па ћемо им онда веровати. Дотле су им све роботе у име те странке просте обмане, којима је најмање смео на сусрет изаћи један др. И. Вучетић.

Ново Село. (Избор у Црепаји или одговор на неко подметање.) Немило ми је да сам морао овај последњи наслов да истакнем, али ми још немилије, да сам из свог мирног расположења доведен до тог, да оно морам да чиним, што најнерадије чиним. Али шта ћу, тако ваљда тако мора бити, или валда нека господа хоће баш да чују оно, што треба да чују.

Читао сам, како се нека господа размећу да неко и неко лаже, подмеће, клевета, каља; да су неки и неки несолидни елементи и шта ти ту нема, а кад тамо а они онако пресно лажу, да подмећу и т. д.

Не знам како му је „име и презвище" неком незнаном делије*) што се у 42. броју „Браника" завукао у неку црну звездицу и претворио у неку отровну змијицу, те својим отровним зубима хоће да ме уједе, ко је онда крив ако се ја недам већ с алатом истине ишчупам јој зубе.

У наведеном броју реченог листа под насловом: „Избор у Црепаји" наводи незнани делија, како сам се ја са г. Гигом Авакумовићем, послаником бечејског среза, са К. Јовановићем, Б. Токиним и М. Беренђијом договорио, да гласамо на Бекића и да смо и друге наше бираче наговарали, да на истог гласају.

Питам ја вас, незнана делијо: како се то зове, кад неко неком намеће оно, што није чинио и учинио? Ја нисам хтео, као што и сами видите, да рекнем, да се то лаж, подлост и . . . зове, већ сам се блажије изразио и рекао, да је то подметање. Или зар није? Јер где су та господа од наше и од Бекићеве странке, која могу рећи, да сам се ја с њима договарао, да учинимо компромис, а где су опет они, које ви обично називате „фукаром", које сам ја опет наговарао, да на Бекића гласају? А и да ли сам ја гласао? Не сумњам, да ћете ми одговор дужни остати.

Зар вас није стид рећи оно за мене, кад сте, ја бар држим, и сами видели, да сам ја најмање говорио и са бирачима, са онима, које ви крстите „поганим опанком" и са интелигенцијом, па и са браћом свештеницима, јер сам хтео, да овај избор буде израз народне свести и воље а не израз наговарања и насиља, као што сте ви и још неки чинили. Ако сте вољни, ја вам стојим на услузи, да вам све појединости наведем.

Заборавили сте, да сам онај шкандал, који сте ви онако једнострано у вашем дерном извештају описали, гледао и посредовао да га утишам, ја а не ви. Чији су то изборници били? Не сумњам, да сте својим рођеним очима гледали и видели. Реците да није тако! Ако имате образа, ви ћете се застидети, а држим у будуће и поправити.

Ко је највише правио ларму, ко је највише кортешовао, него она трчкала из Новог Сада, која су и више пута на ред упућивана. Знате ли, да вам место није било тамо? Дошли сте и уверилисте се, па опет подмећете.

Ја би вас молио, да ми оне бираче наведете, који ће моћи посведочити, да сам их ја наговарао, да на Бекића гласају!? Изволите и свећу запалити али их нећете наћи. Ипаки реку да неистину говорите. Зар зато мој незнани делио, што сам се ја са г. др. Г. Авакумовићем, К. Јовановићем и т. д. разговарао, зар зато велим следи да сам ја са Бекићем и његовим бирачима учинио компромис? Али сте наивни? Шта се ви и о чему н. пр. са вашим старим познаником, кад се после дугог и дугог растанка састанете, разговарате? Јелте о својим приватним стварима? Ви би валда хтели и то да знате? Извините, ако сами не знате, да вам кажем ја, да то није ни с вишег ни с нижег гледишта етикетно и резон да знате.

Молим, изволте ме сада послушати што смо даље разговарали, то смете чути, премда то опет није лепо и красно, нити пише у којој књизи за „побољ свет", нити има ког параграфа, који вам даје право на то, али ипак ево ја ћу да задовољим вашу женску слабост, вашу радозналост, да би у будуће били свеснији. Би ли ви то учинили? Знам да не би.

„Ја нећу сада да гласам", рекао сам ја, молим добро слушајте! „Па и не треба" рећи ће на то г. др. Г. Авакумовић, на то је стигао и г. Мл. Беренђија па и он рече, да неће да гласа, пошто су нам учињене толике неправде. „Ми смо бирали" додао је исти, „онако исто као и пре 5 година 25 изборника, против којих онда нико не рече ни речи, а сад праве вику, а гле Сефкеринци довели два заменика, а Борчани избацили наше и бирали јуче поново друге, па сад неће да кваре избор а онда покварили, свет се врло љути и ја им не могу шта, нек ради ко шта хоће." То је видите сав разговор што смо говорили са том господом. А г. К. Јовановић и Б. Токин рекоше само толико, да је свет врло огорчен и да неће да зна и гласа са онима, који су пређашњи пут без узрока покварили избор. Кад су ме пак нека господа од ваше странке позвала, да порадим код бирача наших, да гласају за вашег кандидата, знате ли шта сам им рекао? знате али нећете да знате, рекао сам: „Изволте сад ви уђи међ разјарен свет! Дотерали сте људма душу у подтрлац, па шаљете другог да иде да их наговара". Тада сам се са г. др. Г. Авакумовићем и са још другом господом удалио, и тек сам онда дошао кад је било време да се уложи протест због неправилности, за које ваши не хтедоше знати, али кад видеше, да су пали онда дај улажи протест, јер нема у закону „заменика", зашто Борчани бираше јуче изборнике поново и т. д. Гле, како сте знали закон после избора, а пре ни словца?!

То је видите разговор што сам га ја односно избора водио са том господом. И као што видите, ја сам најмање говорио и боље би било да нисте онако гњецаву савијачу умесили, неби морали сада са тешком муком своју рђену муку гутати.

И ја држим да је „Sapienti sat", а ако баш нијеја стојим на биљези са актима и фактима, да вам докажем ко је пашег кандидата срушио и да би ми при првом избору победили.

Јован Малушев,
парох.

*) Г. кандидат браниковачки др. Павле Јанковић враћајући се из Црепаје у железничким колима од Земуна до Новога Сада грдећи и ружећи радикале, рекао је од прилике и ово: „Ја до сада нисам писао против нас (радикала), ал сада ћу тако да вас нападнем, да ћете бити за увек утучени." По томе биће да је допис онај у „Бранику" сам исти кандидат писао.

Вести из места и са стране.

Упад Арнаута у Србију. Јављају из Куршумлије, да је чета Арнаута из Турске прешла српску границу 7. о. м. и ушла у Србију 5 сати, која је 20 грла говеда отерала и домаћина стоке, Јездимира Милосављевића из Данковића — Дуге Луке, заробила и у Турску одвела, где ће и живот изгубити од сурових Арнаута. Када оваки упади сада бивају, а шта ли ће бити доцније када гора озелени?

Бирани израз. Зарад лепоте стила и бираних израза које садржи једна белешка у шабачком „Либералу" ми је прештампавамо, да би и остали свет могао видети како су либерали у опште васпитани и пристојни људи. Ево те белешке од речи до речи: „Скот." — То име заслужује извештач „Радикалца" о излету „Обилића" у Шабац. Писац тог извештаја, једна уображена луда и поганија, назива Ристићев марш курџонским маршем. Да је бар какав човек, него једно штене, коме узане груди једва дозвољавају да штекће. — Нека упамти та вуцибатина, да у будуће нећемо имати према њему никаква призрења (а већ у овој белешци имају га бестрага много! Уред.) ако се још једном усуди само да лане". — Види се да се либерали угледају баш на оно, што Марк Твен онако фино у сатири и хумору жигоше као једно велико зло у американској штампи. Међер наши либерали претекоше и Американце — у скарадностима. „Веч. Нов."

Карловци, 14. априла.

Јуче и данас радио је верификациони одбор. По свој прилици друга саборска седница биће у понедељак. Против 51 избора нису протести уложени.

Најновије вести.

— Из Београда јављају, да ће се министарство овако попунити: Генерал Грујић биће министар иностраних дела и рата, Вујић министар финанција, Таушановић привреде, Милосављевић унутрашњих послова, а Андра Николић просвете.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ."

(Стигли 14. априла у вече.)

Петриња. Јоца Гламочлија, парох јабуковачки и биљежник Јанчић одведени су у затвор зато, јер су приликом избора изборника говорили својим бирачима, да „српски клуб" односно владина странка иду на то, да униште народно-црквену автономију. Затварање Јоце Гламочлије и Јанчића изазвало у свој Банији велико негодовање и огорчење.

Трговина.

Нови Сад 14. (26.) априла. На нашој житној пијаци опажа се довоз са пшеницом, нешто бољи и живљи. Сељани, који имају сад да плате другу рату државне порезе, износе своје жито на пијацу на продају и тако је довоз јачи постао; но поред свег тога цена је остала, непромењена. Шта више може се слободно рећи, да је цена у неколико и натраг устукнула. Данас је продавана пшеница по 7 фор. 80 новч. до 8 фор. 20 новч. Наполица 7 фор. до 7 фов. 50 нов. Јечам 5 фор. 50 — 80 нов. Зоб 7 ф. 20—50 нов. Кукуруз 4 ф. 40 нов. а продаван је и на лађама и по 4 ф. 50 новчића.

Са осталих наши пијаца, колико смо извештени, не можемо никакове промене донети. Рад и трговање, као што смо и у прошлом броју навели, ужасно је слабо и рђаво. Цене непроменљиве; као:

Лукац 5—6 н.
Кромпир 3 н.
Пасуљ, бели 6 ф. 50 н. до 7 ф.
Пасуљ, жути 7 ф. 50 — 8 ф.
Маст 50—52 фор.
Сланина 50—52 фор.
Теоци 7—12 ф. од комада.
Јагњци 6—10 ф. од пара.

Изјава.

Извештај о избору посланика у Руми садржан у 42. броју „Браника" од ове године тенденцијозан је, и што се моје особе тиче, скроз на неистини утемељен.

Спољашна форма и унутрашња садржина стоји испод сваке критике, те је судећи по истима, извештај писан за т. зв. Donaujäger-е и пиљарице, а не за озбиљне елементе.

Овакове извештаје изображен свет перхоресцира, њих не примају ни листови најниже врсте, којих уредници мање су високоучени, високоумни и објективни.

С тога бих сматрао испод свога достојанства, а не би ни мојој озбиљности приличило, овакову работу расправљати на дугачко и на широко.

Толико само хоћу — не правдања ради — да напоменем, да ја у општим стварима из чистих и несебичних побуда радим а никада своје интересе и рачуне пред очима немам. Да ли је и са вама тако?

Према томе сам и поступио.

Не хвастам се, да ће то баш спасоносно бити, али не верујем ни да сте ви непогрешиви.

Писцима и известитељима велим само: са именима на среду — иначе сте кукавице, подлаци и улизице, а не озбиљни карактерни људи, који отвореним визиром војују, а за тим, мало више школе, мало уљуднијег начина писања, мало достојнији поступак и са противником, vide Ebhardt etc.

У Руми, 14. (26.) априла 1890.

Др. Миша А. Поповић.

Позив на претплату.

Почетком овог месеца истиче претплата на „Заставу“ онима, који су се претплатили на једну (прву) четврт, те овим сада отварамо претплату на другу четврт.

Ми указујемо на свој дојакошњи рад, и уздамо се, да ће нас тај рад најбоље препоручити. „Застава“ ће се, као што се по себи разуме, и надаље лепршати у слободоумном табору нашег народа, на бедему народносном, автономном и напредном. Напомињемо још само то, да смо се постарали, да „Застава“ и на даље буде извештавана не само о догађајима у нашој отачбини, него и из свију српских и словенских крајева, а учинићемо све могућно, да круг „Заставиних“ сарадника још проширимо.

Обраћамо пажњу, да се у току четврти, која долази, састаје наш народно-црквени сабор. Сабор ће тај бити од велика значаја и замашаја, а ми ћемо се постарати, да наши читаоци буду о свему, као и до сада најтачније и најбрже извештавани.

Цена је „Застави“ обележена на челу листа.

Обраћамо се на своје начелне пријатеље, да нас својски помогну и у скупљању претплатника.

Овом приликом им и опет обраћамо пажњу на бројеве „Заставине“ од петка. Ти су бројеви удешени за најшире кругове, а нарочита претплата стаје на њих 3 фор. годишње.

У Новом Саду, 1. априла 1890.

Уредништво „Заставе.“

Јавна благодарност.

Част ми је овим мом брату Макси Мирковом овдашњем трговцу најучтивије се захвалити на досадањем поклоњеном ми поверењу, које сам кроз пуне две године у његовој штованој филијали уживао.

Многобројним пријатељима и познаницима мојим јављам да из исте филијале 13. маја по н. к. својевољно иступам.

У Земуну 24. априла 1890.

Милан Мирков,
трговачки спомоћник.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ИЗИШЛА ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ КЊИГА:

ГЛАВНА РАСПРАВА
ЈАШЕ ТОМИЋА
ЗБОГ ТУЦИНДАНСКОГ ДОГАЂАЈА.

(ПО СТЕНОГРАФСКИМ БЕЛЕШКАМА.)

Прештампано из „Заставе.“

Ова књига је 11¾ табака велика, а цена јој је 30 нов., са поштарином 35 нов. и може се у уредништву „Заставе“ добити.

ИЗ ПРОШЛОСТИ НАШИХ „ВОЂА“.
(Сабор невера. — Воће невере. Да им запушимо уста.)

Од Јаше Томића.

Прештампано из „Заставе“.

Може се добити у уредништву „Заставе“. Цена је 30 нов.

ИЗБОРНИ РЕД
ЗА СРПСКИ НАРОДНО-ЦРКВЕНИ САБОР
(СА ДОДАТКОМ)

И

САБОРСКО УСТРОЈСТВО.

Може се добити у уредништву „Заставе.“ Цена је 20 новч.

РЕД ВОЖЊЕ
путничких лађа, важи од 8. (20.) марта 1890. до даље наредбе.

Из Новог Сада у Сланкамен, Тител: дневно у 5¼ сах. после подне осим уторника.

Из Новог Сада за потиске станице: недељом и четвртком у 5¼ сах. после подне.

Из Новог Сада у Београд: дневно у 5¼ сах. после подне осим уторника.

Из Новог Сада у Оршаву: средом, петком и недељом у 5¼ сах. после подне.

Из Новог Сада у Будимпешту: понедељником, четвртком, суботом у 10½ сах. пре подне.

Из Новог Сада у Мухач: дневно у 10½ сах. пре подне осим уторника.

У Новом Саду 8. (20.) марта 1890.

АГЕНЦИЈА.

СЛИКА
ДРА СВЕТОЗАРА МИЉЕТИЋА
са сином му
СЛАВКОМ

може се лепо израђена на фином картону добити.

Цена по комаду 1 фор., са поштарином 1 фор. 20 новч.

Поруке без новаца не уважавају се.

Срп. штампарија др. Св. Милетића.

РЕД ВОЖЊЕ
ЖЕЉЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА
ВАЖИ ОД 20. МАЈА (1. ЈУНА) 1889.

Из Будимпеште за Београд:

Километара	СТАНИЦЕ		Мужевити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Будимпешта	полази	2.35	2.40	8.00	9.40	—
175	Субатица	„	5.50	6.26	1.46	5.24	—
	Шандор	„		—	—	5.33	—
	Верушић	„		—	—	5.49	—
193	Чантавир	„		—	2.11	6.16	—
	Зобнатица	„		—	—	6.26	—
207	Топола	„		6.59	2.34	6.48	—
	К. Хеђеш	„		—	—	7.12	—
223	Х. Фекетехеђ	„		7.16	2.56	7.20	—
234	Врбас-Кула	„		7.30	3.16	7.46	—
248	Стари Кер	„		7.44	3.34	8.15	—
	К. Алпар	„		—	—	8.25	—
260	Кисач	„		—	3.51	8.38	—
276	Нови Сад	„	7.40	8.21	4.19	9.17	—
279	Петроварадин гр.	„		—	4.25	9.25	—
281	Петроварадин	„		8.29	4.32	9.33	—
286	Карловци	„		8.37	4.41	9.47	—
296	Чортановци	„		—	4.59	10.09	—
300	Бешка	„		—	5.07	10.20	—
310	Инђија	„		9.05	5.21	10.38	—
318	Стара Пазуа	„		9.15	5.38	11.00	—
326	Нова Пазуа	„		—	5.50	11.13	—
332	Батајница	„		—	6.00	11.28	—
347	Земун	„	8.59	9.45	6.20	11.55	—
359	Београд	„	9.09	10.05	6.45	12.30	—

(Од Београда: сваке среде и суботе — сваког уторника и петка)

Из Београда за Будимпешту:

Километара	СТАНИЦЕ		Мужевити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Београд	полази	3.02	5.30	8.25	3.25	—
12	Земун	„	3.12	6.11	9.00	4.01	—
27	Батајница	„		—	9.19	4.33	—
34	Нова Пазуа	„		—	9.30	4.48	—
41	Стара Пазуа	„		6.42	9.43	5.05	—
49	Инђија	„		6.52	10.01	5.31	—
60	Бешка	„		—	10.19	5.56	—
64	Чортановци	„		—	10.27	6.06	—
73	Карловци	„		7.20	10.46	6.30	—
78	Петроварадин	„		7.27	10.56	6.43	—
81	Петроварадин гр.	„		—	11.02	6.51	—
83	Нови Сад	„	4.43	7.43	11.16	7.19	—
100	Кисач	„		—	11.38	7.58	—
	К. Алпар	„		—	—	8.10	—
112	Стари Кер	„		8.13	11.55	8.22	—
125	Врбас-Кула	„		8.28	12.18	8.51	—
136	Х. Фекетехеђ	„		8.40	12.36	9.14	—
	К. Хеђеш	„		—	—	9.20	—
152	Топола	„		8.57	1.02	9.47	—
	Зобнатица	„		—	—	10.02	—
166	Чантавир	„		—	1.21	10.13	—
	Верушић	„		—	—	10.23	—
	Шандор	„		—	—	10.40	—
185	Субатица	стиже	6.30	9.32	1.45	10.50	—
	Субатица	полази	6.38	9.46	2.25	11.28	—
359	Будимпешта	стиже	10.05	1.25	7.30	6.40	—

(Од Београда: сваке среде и суботе — сваке уторника и петка)

НАПОМЕНА. Црним словима штампани сати и минути значе ноћно доба и то од 6 сати у вече до 5 сати 59 минута ујутру.

ОГЛАСИ.

Weiße Seidenstoffe von 60 kr. bis fl. 11.45 per Meter — glatt und gemustert (ca. 150 versch. Qual.) — versendet roben- und stückweise porto- und zollfrei das **Fabrik-Depôt G. Henneberg** (k. k. Hoflif.), **Zürich.** Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Porto.

150
ЈУТАРА

најбоље земље близу Митровице, (не топи вода), кућа у Митровици и обор покојног Фрање Ивковића продаје се из слободне руке појединце или укупно.

Известије даје удова **Рахила Ивковић** у Митровици. 3—3

НОВО!!!

За наступајућу сезону препоручујем моју фину и укусну израду далеко чувених модерних опанака за мушке и женске у свакој величини и у свакој боји. Исте продајем и отправљам по врло умерену цену, препродавци имају повољан рабат.

Да је израда ове робе врло солидна и трајна, сведоче многе поруке које ми са свију стижу, као из Беча, Пеште и т. д.

Лука Маширевић,
опанчар у Земуну.

3—3

ОБЈАВА.

Наша судски протоколисана радња набавља солидно и јефтино хипотекарне зајмове на амортизацију — на земље и на куће — у готовоме новцу — до највеће своте — на краће и на дуже време.

Тако исто и за Срем од 1000 ф. — до највеће своте — само на земље.

Ми примамо даље и старе зајмове у конвертацију са јефтинијим перцентима.

Уједно узимамо налоге на куп и продају непокретности.

Потписани се препоручују за примање сваковрсних налога — јер смо у свези са првим фабрикама односно са великим кућама и можемо сваку муштерију солидно и јефтино задовољити.

У писму ради одговора молимо да се приложи марка од 5 новч.

Са поштовањем

Стеван Стефановић и др.
агентура и комисиона радња у Новом Саду на главној пијаци у својој кући бр. 840.

3—3

РАСПРОДАЈА

памучних кошуља без хасне, а ланених и испод хасне, све је рубље најбоље каквоће и израде, за које гарантујем.

МУШКЕ кошуље (дебљину гола врата молим) Од постојана енглеског шифона, прса клот, са порупци уздуж и преки, каро и везене 70, 80, 90 н. 1, 1—25, 1—50, 1—75, 2, 2—50, 3 фор. Од постојана фина Холанд и Румбург платна 1—50, 2, 2—50, 3, 3—50, 4, 5, 6 фор. Руком кунст везене париске и саго ајоur, за дарове 6, 7, 8, 9, 10 фор. Шарене кретон и оксфорт 1, 1—50, 2, 2—50 фор. Дечије беле 50, 60, 70, 80 нов. Гаћа дуготрајни без 50, 60, 70, 80, 90 нов. 1—25, 1—50 фор.

ЖЕНСКЕ кошуље од постојана енглеског шифона са чипком и везом 50, 60, 70, 80, 90 н. 1, 1—50, 2, 2—50, 3 фор. Од постојана фина Холанд и Румбург платна 1—50, 2, 2—50, 3 ф. Руком богато везене 3, 3—50, 4, 5 ф. Са модни уметци и руком кунст везене париске и саго ајоur, за дарове 6, 7, 8, 9, 10 фор. Спаваће рекле и гаћице са чипком и везом 50, 60, 70, 80, 90 н. 1, 1—25, 1—50, 2, 2—50, 3, 3—50, 4 ф. Сукње 1, 1—50, 2, 2—50, 3, 3—50, 4, 5 фор. Марама за цеп туце 50, 60, 70, 80, 90 н. 1, 1—50, 2, лан. 2—50, 3, 3—50, 4, 5 ф. Гарнитура за два дупла кревета шест румбург фини јастука и две јорганске капе, све на четир стране en Boyquet руком кунст везене париски 80, 90, 100, 125 ф. (преди дупло). Прса готова, за ушити у мушке и женске кошуље памучна и ланена, са порупци, уметци, париски кунст руковези саго ајоur 1, 1—25, 1—50, 1—75, 2, 2—50, 3, 3—50, 4, 4—50, 5 фор.

Са многогодишњим искуством, неограниченим средством, уређеним и строго поштеним поступком. У смотрењу фине, укусне и целисходне израде, умешно удешеном крају и само од искушане, здраве и дуготрајне материје на најбоље израђено периво шијем са (Nachnahme) по најјефтинијој фабричној цени: fondé 1867.

Адреса: **Alexander Stanischits ausschl. befugt. Wäschwaren-Fabrikant. Wien, Singerstrasse Nr. 32.** 4—12

ХЕРКУЛОВО КУПАТИЛО
(Мехадија) Угарска.

Чувени у целом свету сумпорни и соли топли извори са подземном топлотом до 56° Целзијевих лече између осталога хроничан ревматизам у мишићима и зглобовима, хроничну костобољу абдоминал-плетору, шуљеве, жутицу услед хиперелије јетре, наступну грозницу, шкрофулове, крвне болести, хронично боловање услед лечења живом, скорбут, афекције коже, невралгију (нарочито ишију), уветост, у опште надуве, болести урогене сфере, хрон. кожне болести и отоке спољне коже, ране, контрактуре зглобова итд. — Посећује се врло много и као место за лечење ваздухом. — Године 1887. удостојило је Њено Величанство царица-краљица аустро-угарска ово купатило са шестонедељним бављењем. — Међународни састанак овију, који лека траже. — Сезона почиње 3. (15.) маја. — Диван положај у чаробној долини реке Црнице, опкољеној са свију страна горостасним бреговима. — Велелепне палате при свима лековитим изворима. — Горостасни хотели, салони, одељења за увесељење, шеталишта, места за излете, партије по бреговима. — Масаца, шведска гимнастика, електричне купке. — Веза са експрес- и источним експрес-влаком. Попуштене цене при путовању. Паробродска веза са свима подунавским државама преко Оршаве. — Повољни климатички односаји. Ваздух чист од прашине и пун озона, заклон. Конвултација у многобројних купалишних лечника у свима јевропским и источним језицима. УПРАВА.

РОЖНАВА
КЛИМАТИЧКИ ЛЕКОВИТО МЕСТО У МОРАВСКОЈ.

СЕЗОНА
од 3. (15.) маја до 3. (15.) септембра.

2—3

Чувају га од северних ветрова карпатске планине и четинарске шуме са благим, чистим ваздухом пуним озоном, са великим равним парковима, изврсно који пате од оболела грла (јабучице), за присоболне и за оне, који се опорављају. Модерна удобност. Ладна и топла купатила, пнеуматички апарати, инхагације, лечење сурутком од оваца, планинским млеком и кефиром. Станица поштанска и телеграфска. Последња станица Красна преко Бели-Криве и Хулајна. Карте за купатила северне железничке пруге са 25% попуштене цене, које важе за 60 дана. Сваковрсно ближе извешће готов је да даде

ВАРОШКИ ОДБОР ЗА ЛЕЧЕЊЕ У РОЖНАВИ.

ЗЛАТНА МЕДАЉА СВЕТСКЕ ИЗЛОЖБЕ У ПАРИЗУ 1889.

22—

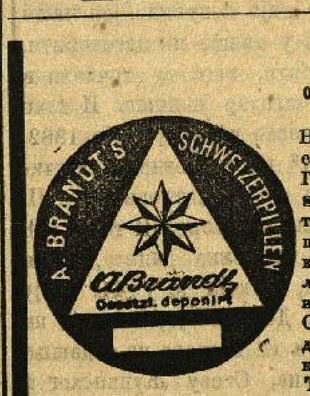

Поправљене швајцарске ПИЛУЛЕ
од др. Бранта, у Ст. Галену (Швајцарска.)

Најпријатније и најјефтиније средство против **затвора**. Главни саставни део је **cascara sagrada** биљна материја, коју су **препоручили** први медицински ауторитети, као: проф. др. **Сенатор** у Берлину, др. **Томзон** у Париву и проф. др. **Масини** у Базелу. Ове изврсне пилуле могу се добити скоро у свима апотекама по 40 н. и 70 н. кутија. Треба пазити на овај жиг.

Главни депо: Апотека Ф. Крижана у Кромјерижу (Kremsier) у Моравској. 16—18

Geruchlos und sofort trocknend

Ф. КРИШТОФА светлећи лак ЗА ПАТОС.

Ф. КРИШТОФА светлећи лак ЗА ПАТОС.

Franz Christoph's
FUSSBODEN-GLANZLACK

Овим се лаком могу мазати патоси по собама, а да у овима није спречено борављење, пошто нема **непријатног мириса**, а после брзо се суши и не лепи се, као боја и лак у којима има уља. Мазање овим лаком тако је просто, да сваки може то радити, даске се могу и водом опрати, па опет да не изгубе сјаја. Треба разликовати

БОЈАДИСАНИ СВЕТЛЕЋИ ЛАК ЗА ПАТОС, жуто-мрк и махагони-мрк, који као и масна боја премазује а уједно се и светли: за то се може употребити и на старим и на новим патосима. **Све прље као и стара премазивања и т. д. покрива са свим; и**

ЧИСТ СВЕТЛЕЋИ ЛАК (БЕЗ БОЈЕ)

за нове патосе, паркете, који само нарочито ради сјаја важи за паркете и за оне са свим нове патосе, који су већ масном бојом премазани. Даје само сјаја, али не покрива природне шаре дрвета.

Може се добити **поштом** од прилике за 35□ мет. центи (2 осредње собе) по 5 фор. 90 нов. а. вр.

У свима варошима, где има сложишта може се непосредно наручити; мустре и проспекти се шиљу бадава. При куповању треба строго пазити на фирму и фабричну марку, пошто се **овај фабрикат**, који постоји још **од год. 1850. много одржава** и фалзификује, а ти фалзификовани фалзификати су рђави и не одговарају никако цели.

ФРАНЦ КРИСТОФ,
изумелац и једини фабрикант правог светлећег лака за патосе.

Праг — К. 4—20 **Берлин, N. W.**

Сложиште у Новом Саду код **Љ. Стефановића.**

СТОВАРИШТЕ
ЦИПЕЛАРСКЕ ФАБРИЧКЕ РОБЕ
ИЗ МЕДЛИНГА
У НОВОМ САДУ НА ГЛАВНОЈ ПИЈАЦИ
до радње г. Алтвирта и сина

препоручује своје богато сложиште сваковрстни ципела за господу, госпође, децу, за ванредне прилике, по утврђеној јефтиној фабричној цени. 1—3

Власник и издавалац Славко Свет. Милетић. Одговорни уредник Васа Милутиновић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.